

ΜΟΡΦΗ επιβλητική· διάνοια εμβριθής. Μία από τὰς ισχυροτέρας φύσεις, εἰς ἀπὸ τούς πατριωτικωτέρους χαρακτικῆρας· ἀνήρ ἐξόχως θεοσεβής, φιλόσοφος, ἐγκλείων δύο ἐν ἑαυτῷ δυνάμεις ἀπροσέμαχίτους· τὴν δύναμιν τῆς λογικῆς, καὶ τὴν δύναμιν τοῦ χαρακτικῆρος. Διότι ὁ κ. **Σκαλτσούνης** ὅστις καὶ ἐν αὐτῷ τῷ γήρατι μετὰ νεανικῆς ζέσεως ἠγωνίσθη ὑπὲρ τοῦ καλοῦ καὶ τῆς ἠθικῆς διαμορφώσεως τῆς παρ' ἡμῖν κοινωνίας, διὰ τῆς ἐμπειρώσεως τῶν ὑγιῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἐπιστημονικὰς θεωρίας, δὲν ἔπαυσε ποτὲ κηρύττων τὸ καλόν· εἰργάσθη μὲ θέλησιν καὶ πειθῶ καὶ σύνεσιν ὑπὲρ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ἐν ἡ ἐποχῇ διεσῦρετο αὐτὴ ὑπὸ καινοδόξων δογματῶν καὶ ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς ὡς χεῖμαρροι θολοὶ ἐπήρχοντο ὁ ὕλισμὸς καὶ ἡ ξηνομανία, προάγγελοι ἐκφυλισμοῦ. Διὰ μελετῶν φιλοσοφικῶν, διὰ συγγραμμάτων, ἐν οἷς ὅλα τὰ συστήματα καὶ ὅλαι αἱ θεωρίαι αἱ ἐξενεχθεῖσαι περὶ θρησκείας ἀνεθεωρήθησαν καὶ ἐπεκριθῆσαν, ἐδαδούχησε τὸν τε κληῖρον καὶ τὴν νεολαίαν εἰς τὴν εὐρεσιν τοῦ ἀληθινοῦ φωτός, ὅπερ ἐκφαίνεται διὰ τῶν θρησκευτικῶν δογμάτων, τῶν θεμελιουμένων ἐπὶ

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΚΑΛΤΣΟΥΝΗΣ

τὰ χροσῶ ῥήματα τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας. Σθεναρὸς διόκτις τῶν ὕλιστικῶν θεωριῶν, πολλάκις συνεζήτησε νικηφόρως περὶ τῶν ἀντιθεϊστικῶν δοξασιῶν καὶ μὲ διαύγειαν πνευματικὴν ἐξαιρουμένην εἰς ἀληθῆς ὕψος εὐγλωττίας, ἐρράκωσε πεπαλαιωμένας καὶ νέας προλήψεις, καὶ ἀπεσυνέθεσε τὰ δηλητήρια τῶν δοκισιῶδῶν. Οὕτω, δι' ἐργασίας συνεχοῦς καὶ ἀκαταπονήτου ὁ κ. **Σκαλτσούνης** προσέφερε πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὸ Ἔθνος, τὰ δὲ συγγράμματα του καὶ ἰδία ἡ «Θρησκεία καὶ Ἐπιστήμη», τὸ περὶ «Γενέσεως τοῦ ἀνθρώπου» καὶ αἱ «Ψυχολογικαὶ μελέται» θὰ παραμείνουν, ὡς ὑποδείγματα εὐρώστου σκέψεως καὶ δεινῆς συγγραφικῆς δεξιότητος. Ἐν τῇ «Ἀναπλάσει εἰργάσθη μετ' ἀπειροῦ ζήλου, ὁ δὲ κληῖρος ἀνομολογῆι σύσσωμος τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς αὐτόν, ἐπὶ τοῖς σοφοῖς διδάγμασιν.

Ἄλλὰ δὲν ἐξυτηρέτησε μόνην τὴν θρησκείαν. Ὁ ἐκ Κεφαλληνίας διαπρεπὴς διδάκτωρ τοῦ ἐν Πίζῃ Πανεπιστημίου, εἶνε ἀπὸ τριετίας ὁ ὀργανωτῆς τῶν Δικαστηριῶν τῆς Κρήτης. Κληθεὶς ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου εἰς τὴν μάρτυρα νῆσον ὑπὸ τῆς Γενικῆς Συνελεύσεως, κατήχησε τὰ κατάλληλα νομοθετήματα διὰ τὴν δικαστικὴν ἀναδιοργάνωσιν. Τὸ ἔργον ἦτο ὄντως δυσχερὲς, ὡς τοιοῦτον δέ, ἐπὶ μᾶλλον συνετέλεσεν, ὅπως δειχθῆ καὶ πάλιν ἡ πολυμερὴς ἀξία τοῦ γηραιοῦ νομοφιλοδόφου, ὅστις διὰ τῆς μακροχρονίου μελέτης κατῶρ-

θωσε ν' ανταποκριθῆ πλήρως εἰς τε τοὺς χαλεποὺς καιροὺς καὶ εἰς τὰς προσδοκίας τῶν Κρητῶν.

Ἡ «Ποικίλη Στοά» ἐκτιμῶσα τὰς ἐργασίας ταύτας τοῦ διαπρεποῦς ἀνδρός, τοῦ τιμῆσαντος ἅμα πάντοτε διὰ τῆς σοφῆς συνεργασίας του αὐτῆν, ἐθεώρησεν ἐπιτακτικὸν καθήκον νὰ κοσμήσῃ τὴν πινακοθήκην τῆς διὰ πιστοτάτης ἀπεικονίσεως τῆς ἐκφραστικῆς φυσιογνωμίας του. Ὁ κ. Σκαλτσούνης ἀπὸ τῆς εἰς Κρήτην μεταβάσεώς του, ἀπέσχεεν ἕνεκα τῶν νέων ἀσχολιῶν, τῶν δημοσιεύσεων καὶ τῆς συγγραφῆς, ἔκτακτον δ' ἀληθῶς ἀπονέμει τιμὴν τῇ «Ποικίλῃ Στοᾷ», ἀποστείλας, ἐξαιρετικῶς χάριν αὐτῆς, τὸ κατωτέρω δημοσιεύμενον περισπούδαστον αὐτοῦ ἄρθρον.

Ἐν Χαλέπῳ τῇ 10ῃ Ἰουνίου 1898

Ἀξιότιμε Κύριε Ἀρσένε,

Λυποῦμαι μὴ λαβὼν μικρὰν ἀνεδιν ἀπὸ τὰς περὶ Κρήτης ἀσχολίας μου, διὰ νὰ σὰς ὑποσχεθῶ τὴν ἀποστολὴν τοῦ ζητουμένου μοι ἄρθρου. Ἡμέρας καὶ νυκτὸς πρέπει νὰ γράφω ὑπομνήματα εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν καὶ ἐπιστολάς εἰς τὰς διαφόρους τῆς νήσου ἐπαρχίας.

Θέλων ἐν τούτοις νὰ μὴ καθυστερήσω εἰς τὴν συμμετοχὴν μου ἐν τῇ «Ποικίλῃ Στοᾷ», ἣν ἀληθῶς ἡ φιλοπονία σας κατέστησεν ὑπὸ πᾶσαν ἐποψὴν λαμπρὸν ἔργον, σὰς πέμπω διὰ τὸν τόμον τοῦ 1899 ἀνέκδοτον διατριβὴν μου, ἣν ὀλόκληρον ἦ μέρος αὐτῆς δύνασθε νὰ δημοσιεύσετε.

Ὡς ἡμέτερος

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΚΑΛΤΣΟΥΝΗΣ

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑΙ ΑΠΟΠΛΑΝΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΚΑΘ' ΗΜΑΣ ΧΡΟΝΟΥ

I

ΙΔΑΣΚΑΛΙΑΙ, πεποιθήσεις καὶ ἐπιστημονικαὶ ἐπαγγελίαι λαμβάνουσαι τὴν ἀφετηρίαν αὐτῶν ἀπὸ μιᾶς ἀληθείας, εἶνε αἱ πασῶν ὀλεθριώτεραι ἐάν, κατὰ τὴν ἀνέλιξιν των ὀλισθαίνουσαι ἐπὶ πεπλανημένης ὁδοῦ μᾶς ὀδηγῶσιν εἰς συμπεράσματα ἄτοπα, ἀσύστατα καὶ ψευδῆ. Διότι, διδασκαλία καὶ γνῶμαι, ἔχουσαι ὡς ἀρχὴν ἢ ὡς στήριγμα μίαν ἀλήθειαν, συνίστανται εἰς τὴν συνείδησιν πάντων, ἡ δὲ παρείσφρυσσα καὶ συμπορευομένη πλάνη γίνεται εὐκόλως ἀποδεκτὴ ὑπὸ τῶν μὴ πε-

πειραμένων περὶ τὴν ἀνάλυσιν τῶν πραγμάτων καὶ περὶ τὸν χωρισμὸν καὶ διάκρισιν τῶν συναποτελούντων σύνολον πλάνης ἅμα καὶ εὐθυγωνσίας στοιχείων.